

ovat vuosien varrella modernisoituneet.

Keskeinen osa Aikion tutkimuksen teoreettista pohjaa on sen tiedollisen sijoittuneisuuden ja positionaalisuuden erittely ja pohdinta. Aikio on itse ollut aktiivisena toimijana mukana Siidan toiminnassa, minkä hän tuo asiaankuuluvalla tavalla esille ja minkä hän myös kytkee luontevasti tutkimuksensa kysymyksenasetteluun. Osallisuus tutkimuksen kohteena olevassa aihepiirissä tarkoittaa myös sitä, että tutkimuksellisten tavoitteiden lisäksi Aikiolla on konkreettisia pyrkimyksiä vaikuttaa saamelaismuseon käytäntöihin ja tulevaisuuden todellisuuksiin. Se, että tekijällä on kohteestaan myös akateemisen piirin ulkopuolelta karttunutta tietoa, osoittautuu arvokkaaksi kulttuuriseksi pääomaksi tutkimuskysymysten ratkaisemisessa. Yhteisön sisäpuolelta tulevaa asiantuntijuutta onkin syytä arvostaa erityisesti tutkimuksissa, joissa käsitellään vähemmistöasemassa olevalle kulttuurille potentiaalisesti herkkiä aiheita ja kysymyksiä.

Vaikka Aikion tapauksessa onkin sekä sisällöllisesti että tutkimuspoliittisesti perusteltua sijoittaa tutkimuksensa ensisijaisesti saamentutkimuksen sisälle, metodisia apuvälineitä olisi voinut etsiä kauempaakin. Esimerkiksi museon toimin-

takertomuksia analysoivassa artikkelissa olisi voinut olla hyötyä kielentutkimuksessa harjoitetusta virka- ja hallintokielen tekstien analyysistä. Pohdinnat taiteen käyttämisestä osana museotoimintaa olisivat vastaavasti hyötyneet taiteentutkimuksessa analysoiduista tekijyyden merkityksistä. Samalla olisi ollut kiinnostavaa lukea reflektointia siitä, miten *duodjin* eli saamenkäsityön merkitykset sopisivat – tai eivät sopisi – länsimaisen taideteorian keskusteluihin.

Duodji on Aikion tutkimuksessa ja saamelaisessa kulttuurissa laajemminkin niin keskeinen käsite, että saamelaisen kulttuuripiirin ulkopuolinen lukija olisi kaivannut siitä keskitettyä määritelmää. Toisaalta kaltaiselleni enemmistökulttuuria edustavalle lukijalle voi olla sangen opettavaista joutua tilanteeseen, jossa ei oteta huomioon hänen mahdollisia tiedollisia puutteitaan. Kun oletusarvona eivät ole enemmistökulttuurin tiedon rajat, lukija joutuu näkemään hieman vaivaa ymmärtääkseen toisen kulttuurin tapoja jäsentää ja merkityksellistää ympäröivää todellisuutta.

Johtuen jo Saamelaismuseo Siidan ainutlaatuisesta kulttuurisesta merkityksestä Aikion tutkimus täyttää huomattavan tiedollisen aukon. Siitä onkin

oleva iloa ja hyötyä yllirajaiselle saamentutkimukselle yleensä ja (saamelaisen) museoinstituution tutkimukselle erityisesti. Kielivalintojensa ansiosta Aikion tutkimus on punnittu ja täten perusteltu puheenvuoro kansainvälisessä alkuperäiskansatutkimuksessa käytävään ajankohtaiseen keskusteluun kulttuuriperinnön merkityksistä ja käytännöistä. Samalla se tarjoaa oivaltavia näkökulmia ja tarpeellista taustatietoa saamelaisesta kulttuuriperinnöstä käytävään julkiseen keskusteluun niin Suomessa kuin koko Saamenmaalla.

Olli Löytty

Kiistanalaista vieraanvaraisuutta ja affektiivista läheisyyttä: Kokemuksia turvapaikanhakijoiden kotimajoituksesta

Paula Merikoski: Contentious Hospitality: Solidarity and Affective Proximity in the Home Accommodation of Asylum Seekers in Finland. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2023, 92 s. ISBN 978-951-51-9263-9

Lukuisat suomalaiset ovat kutsuneet turvapaikanhakijoita kotiinsa asumaan osana laajempaa eurooppalaista solidaa-

risuusliikehdintää. Turvapaikanhakijoiden majoittuminen paikallisten ihmisten kodeissa haastaa virallista vastaanottojärjestelmää ja sen instituutio-naalista, kontrolliin ja hallintaan perustuvaa logiikkaa. Se tekee myös näkyväksi suomalaisen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan epäkohtia.

Paula Merikoski käsittelee tätä vähälle huomiolle jäänyttä ilmiötä väitöskirjassaan, jossa hän tarkastelee kotimajoittajina toimineiden ihmisten kokemuksia. Kyseessä on etnografinen tutkimus, joka pohjautuu puolistrukturoituihin teema-haastatteluihin, laajaan tekstiaineistoon ja kenttämuistiinpanoihin.

Tutkimuksessa keskitytään siihen, miten turvapaikanhakijoiden majoittaminen vaikuttaa paikallisten ihmisten koteihin, heidän arkielämäänsä sekä toimijuuteensa kansalaisina. Vieraanvaraisuutta tarkastellaan kansalaistoimintana ja erityistä huomioita kiinnitetään valtasuhteiden ja vastavuoroisuuden teemoihin. Lisäksi analysoidaan kotimajoittajien affektiivisia kokemuksia jaetusta kodista turvapaikanhakijoiden kanssa. Tutkimus ammentaa niin sosiologisesta kuin maahanmuuttoa, pakolaisuutta, kansalaisuutta ja yhteiskunnallisia liikkeitä koskevasta teoria-kirjallisuudesta.

Väitöskirja koostuu kuudesta luvusta sekä kolmesta vertaisarvioidusta artikkelista, jotka on julkaistu 2019–2022. Johdantoluvussa tutkimuksen taustaa avataan kiinnostavasti ja työn tavoitteet esitellään selkeästi. Tutkimuskysymyksiä on kolme; ne ovat teoreettisesti painottuneita puretuessaan kotimajoitukseen liittyviin valtasuhteisiin, vastarintaan ja muutokseen. Toinen luku käsittelee tutkimuksen laajempaa yhteiskunnallista kontekstia valottaen erityisesti vuoden 2015 turvapaikkakriisiä ja sen seurauksena syntynyttä solidaarisuusliikehdintää. Lisäksi luvussa pohditaan kotimajoitusta vaihtoehtona vastaanotokeskuksille, kuvataan kotimajoitusverkostoja ja niiden toimintaa sekä esitellään eri toimijoihin liittyvää terminologiaa ja luokitteluja.

Kolmannessa luvussa lukija perehdytetään työn teoreettiseen viitekehykseen, joka on sangen moniulotteinen. Merikoski reflektoi kriittisesti tutkimuksensa keskeisiä käsitteitä – kotia, vieraanvaraisuutta, affektiivisuutta, kansalaisuutta, vastarintaa ja poliittisia kamppailuja. Hän tarkastelee kodin merkitystä tavalla, joka kyseenalaistaa perinteisen jaotellun julkisen ja yksityisen tilan välillä ja tarjoaa mielenkiintoisia näkökulmia keskusteluun kodin ominaispiirteistä, keskittyen erityisesti

intiimiyteen ja erilaisten rajojen asettamiseen sekä rikkomiseen. Luvussa tuodaan ansiokkaasti esille, miten myötätunnosta ja sen ansaitsemisesta neuvotellaan jatkuvasti ja miten sitä määritellään uudelleen turvapaikkasolidaarisuuden kontekstissa. Siihen tuo erityisen kiinnostavan ulottuvuuden affektiiviseen läheisyyteen liittyvä pohdinta. Väitöskirjan teoreettista viitekehystä voidaan perustellusti pitää sekä originaalina että innovatiivisena. Käsitteitä käytetään työssä luovasti, ja niitä kehitetään edelleen empiiristen tulosten pohjalta.

Tutkimusmenetelmiin ja aineistoihin tutustutaan tarkemmin neljännessä luvussa. Etnografinen lähestymistapa sopii työhön erinomaisesti. Kirjoittaja käy monipuolista keskustelua menetelmällisistä valinnoistaan tukeutuen relevanttiin metodologiseen kirjallisuuteen. Aineistonkeruuprosessi kuvataan läpinäkyvästi aina tutkimusosallistujien valinnasta heidän kotonaan tehtyjen haastattelujen yksityiskohtiin. Kirjoittaja reflektoi omaa asemaansa tutkijana ja kertoo avoimesti, kuinka se on vaikuttanut hänen tutkimuksellisiin valintoihinsa. Eetisiin kysymyksiin paneudutaan syvällisesti huomioiden kotimajoittajien, turvapaikanhakijoiden ja heidän perheidensä sekä solidaarisuusliikkeisiin osallistuvien aktivistien näkökulmat.

Viides luku tiivistää kolmen väitöskirjaan sisältyvän vertaisarvioidun artikkelin keskeisimmät tulokset. Niistä ensimmäisessä, Routledgen koomateoksen luvussa, käsitellään kotimajoitukseen liittyviä motiiveja, tavoitteita ja arvoja sekä liikkeen että kotimajoittajien näkökulmista. Analyysissa tarkastellaan kiinnostavalla tavalla kotimajoittajien ja heidän vieraidensa välisiä monimutkaisia valtasuhteita. Lisäksi kuvataan keinoja, joilla majoittajat ovat pyrkineet vähentämään epätasa-arvoa – esimerkiksi nojautumalla vastavuoroisuuden periaatteeseen, luomalla läheisiä ystävyys-suhteita turvapaikanhakijoiden kanssa ja tukemalla heidän toimijuuttaan. Esiin tuodaan myös haasteita, joita valtahierarkioiden purkamiseen liittyy. Majoittajat ovat kansalaisuutensa ja kotiin liittyvän auktoriteettinsa vuoksi väistämättä etuoikeutetussa asemassa suhteessa turvapaikanhakijoihin.

Toinen artikkeli, joka on julkaistu *Citizenship Studies* -lehdessä, on keskeinen väitöskirjan teoreettisen annin kehittämisesä. Siinä Merikoski syventyy kotimajoittajien motiiveihin ja käsitteellistää heidän osallistumisensa kiistanalaiseksi ja vastarintaa ilmentäväksi vieraanvaraisuudeksi (*contentious hospitality*). Vieraanvaraisuus ymmärretään poliittisena te-

kona – vastatoimena maahanmuuttovastaiselle politiikalle. Vaikka monien kotimajoittajien motiivit olivat alun perin humanitaarisia, heidän toimintansa politisoitui, kun he tulivat tietoisimmiksi turvapaikanhakijoiden kohtaaman epäoikeudenmukaisuuden ja byrokraattisen väkivallan laajuudesta. Kotimajoittajien epäluottamus sekä poliittista että oikeusjärjestelmää kohtaan syveni heidän tietoisuutensa kasvaessa. Artikkelivalaisee hienosti kodin roolia vireän poliittisen toiminnan näyttämönä ja tuo arvokkaan panoksen keskusteluun poliittisen toimijuuden julkisen ja yksityisen sfäärin liittymisestä. Se myös osoittaa, miten kiistanalainen vieraanvaraisuus muuttaa humanitaarisia käytäntöjä, jotka perustuvat valtion luomille hierarkioille.

Kolmas, *Sociology*-lehdessä julkaistu, artikkeli pureutuu affektiivisuuteen, keskittyen erityisesti kotimajoittajien ja vieraiden yhteisessä kodissa asumisesta aiheutuviin affektiivisiin vaikutuksiin. Analyysi osoittaa, että jaetussa kodissa arkielämään vaikuttavat yhtäältä turvapaikanhakijoiden aiemmin kokemat vaikeudet, kuten traumatisoivat kokemukset sodasta, ja toisaalta nykyiset haasteet, jotka liittyvät erityisesti turvapaikan saamiseen, mutta myös jatkuviin konfliktihin ja epävarmuuteen hei-

dän kotimaissaan. Jotkut kotimajoittavat kokivat voimakasta emotionaalista taakkaa sodan ja kärsimyksen odottamattoman läheisyyden sekä vieraidensa kokeman byrokraattisen väkivallan (mukaan lukien karokotusuhan) vuoksi. Pelon, stressin ja turvattomuuden tunteet vaikuttivat moniin majoittajiin syvästi, jolloin heidän poliittinen tietoisuutensa vahvistui.

Kuudes luku kokoaa keskeiset johtopäätökset yhteen ja tarkastelee niitä laajemmasta perspektiivistä. Tulokset sidotaan ansiokkaasti osaksi relevantteja teoreettisia keskusteluja, jotka käsittelevät tärkeitä kuuluisuuden, inklusion/eksklusion ja kansalaisuuden teemoja. Lisäksi perinteistä käsitystä kodista yksityisenä sfäärinä kyseenalaistetaan, ja esitetään kiinnostavia tulkintoja kodin sukupuolittuneista käytännöistä. Keskustelussa pohditaan myös maiden välisiä eroavaisuuksia, korostaen esimerkiksi, että suurin osa Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista oli kotoisin Irakista ja Afganistanista – ei Syyriasta kuten useissa muissa Euroopan maissa. Lopuksi tehdään alustavia vertailuja siitä, miten Suomessa on otettu vastaan eri maista, kuten Ukrainasta, saapuneita turvapaikanhakijoita.

Monet tutkimuksen tuloksista ovat sovellettavissa erilaisiin konteksteihin. Voidaan esimer-

kiksi tarkastella, miten riisutus- ja hyvinvointivaltiossa huolenpidon vastuu ulkoistetaan yhä useammin kolmannen sektorin toimijoille tai jopa yksityishenkilöille. Tutkimuksen antia voidaan hyödyntää myös pohdittaessa, millaista kansalaisuuteen ja demokratiaan liittyy muutosvoimaa solidaarisuustoimijoiden ja valtion alati jännitteisempi suhde voi synnyttää.

Merikosken väitöskirja on teoreettisesti ja metodologisesti yhtenäinen kokonaisuus. Analyysi on vivahteikasta ja monitasoista, ja se osoittaa itsenäistä ajattelua ja perehtyneisyyttä alan keskeisiin teoreettisiin keskusteluihin. Vahva sitoutuminen tutkimusetiikkaan näkyy työn läpi. Väitöskirjan rakenne on selkeä ja teksti sujuvaa. Toistoa esiintyy jonkin verran, mikä on usein väistämätöntä artikkelipohjaisissa väitöskirjoissa.

Keskeiset argumentit ovat oivaltavia, kriittisiä ja ne osoittavat vakuuttavasti, että muiden turvapaikanhakijoita tukevien solidaarisuustoimien ohella kotimajoitus muodostaa kiistanalaisen poliittisen voiman, jolla on potentiaalia yhteiskunnalliseen muutokseen. Tutkimus avaa uudenlaista näkökulmaa kodin käsitteellistämiseen ei ainoastaan relationaalisena, affektiivisena ja diasporisena,

vaan myös poliittisena tilana. Intiimiyden ja sosiaalisen sidoksen lisäksi jaettu asuminen luo yhteisiä kokemuksia yhteiskunnallisista kamppailuista sekä majoittajille että vieraille. Samalla kun kotimajoitus haastaa virallisia vastaanottokäytäntöjä, se myös muokkaa majoittajien kokemuksia heidän kodeistaan. Nämä havainnot lisäävät ymmärrystämme tämän kaltaisen solidaarisuusaktivismiin mahdollisuuksista ja haasteista.

Vahvin ja omaperäisin kontribuutio on käsitteellinen – *kiistanalainen vieraanvaraisuus*, jota kehitetään systemaattisesti koko väitöskirjan läpi. Argumentti, jonka mukaan vieraanvaraisuus muuttuu kiistanalaiseksi, kun se kytkeytyy poliittiseen keskusteluun turvapaikanhakijoiden oikeuksista, on merkittävä. Se resonoi viimeaikaisten tutkimusten kanssa, jotka osoittavat, että raja kansalaisyhteiskunnan eri osallistumismuotojen ja poliittisen aktivismin välillä hämärtyy. Humanitaariset lähestymistavat, jotka ovat tyypillisiä kolmannen sektorin toimijoille ja jotka perustuvat depolitisoituun näkökulmaan sekä konsensuaaliseen suhteeseen valtion kanssa, alkavat yhä useammin sulautua yhteen solidaarisuustoimijoiden ja aktivistien toimintatapojen kanssa. Niissä korostetaan vahvasti yhteiskunnallista oikeu-

denmukaisuutta, kritisoidaan olemassa olevia sosiaalisia ja poliittisia hierarkioita, ja suhde valtioon on usein konfrontatiivinen.

Kaiken kaikkiaan väitöskirja onnistuu tavoitteissaan erinomaisesti: se tuottaa arvokasta uutta tietoa yhteiskunnallisesti merkittävästä, mutta vähän tutkitusta ilmiöstä ja tarjoaa uusia käsitteitä ja näkökulmia useiden eri tieteenalojen käyttöön. Suosittelen kirjaa paitsi sosiologian, muuttoliiketutkimuksen, politiikkatieteiden, yhteiskunnallisten liikkeiden ja kansalaisuuden tutkimuksen parissa toimiville tutkijoille ja opiskelijoille, myös aktivisteille ja kaikille kansalaisvaikuttamisesta kiinnostuneille.

Tiina Seppälä

Hyvinvointiteknologia- hype kohtaa hoivan käytännöt

Joni Jaakola: *Welfare Technologies in Finland: An Ethico-Politics of Hype, Hope and Experimentation*. Turku: Turun yliopisto, 2023, 172 s. ISBN 978-951-29-9516-5

Hoiva, hoivapolitiikka ja hoivan etiikka ovat nousseet viimeisen parinkymmenen vuoden